

การศึกษา “งานออกแบบสถาปัตยกรรมอุโบสถ” ในเขตพื้นที่วัฒนธรรมต่อเนื่องสายตรงของสกุลช่างอยุธยาตอนปลาย (ในภาคกลาง) ประกอบด้วย การศึกษาประวัติความเป็นมาของการสร้างอุโบสถ การศึกษารูปแบบอุโบสถ และ การศึกษาคุณค่าของงานออกแบบสถาปัตยกรรมอุโบสถ

ผลของการศึกษาตามกระบวนการดังกล่าวได้พบ แนวความคิดสำคัญในการจัดพื้นที่ว่างกว้างเพื่อเป็นสถานที่สำหรับสงฆ์ชุมนุมทำอุโบสถ ที่เรียกว่า อุโบสถธรรมชาติ และ โรงอุโบสถ ที่มีสาระสำคัญคือ

อุโบสถธรรมชาติ เป็นสถานที่อันปราศจากหลังคา อาศัยลำต้นของพันธุ์ไม้ต่างเสาะและกำแพง กิ่งก้านและใบต่างเพดานโปร่งแสง แสดงให้เห็นความชาญฉลาดในการสร้างสรรค์พื้นที่ว่างอันสงบ (Peaceful Space) ตามพุทธบัญญัติขึ้นเป็นตัวตน (Synthesis) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับสงฆ์ชุมนุมทำอุโบสถ “อย่างพร้อมเพรียงกัน” โดยมี “เขตที่หมายรู้กัน” ที่เรียกว่า “สีมา” เป็นเครื่องหมายแสดงอาณาเขต

โรงอุโบสถ เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้สงฆ์ประชุมกันทำอุโบสถในที่ มีผนังและหลังคาเพื่อใช้ป้องกันแดดฝน กำหนดให้บรรจุภิกษุได้ไม่น้อยกว่า 21 รูป มีระเบียบวิธีในการจัดองค์ประกอบของพื้นที่ว่างตามกระบวนการทางการช่างที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ

ผลการศึกษาวิเคราะห์งานออกแบบสถาปัตยกรรมอุโบสถ 8 ต้นแบบ ที่มีคุณสมบัติสมบูรณ์ทางกายภาพและความเป็นตัวตนที่มีคุณวิเศษ ได้พบเอกลักษณ์สำคัญของกระบวนการในการสร้างสรรค์งานอันเป็นภูมิปัญญาช่างไทยหลายประการ 3 ประการที่สำคัญ คือ

1. ได้พบ ระเบียบวิธีในการสร้างสัดส่วนนิยมงดงามแบบสกุลช่างไทยโบราณ (Thai Golden Proportion) ที่ถือเป็นสัดส่วนงดงามในการปฏิบัติงานออกแบบสถาปัตยกรรมแบบประเพณี
2. ได้พบ ระเบียบวิธีในการสร้างความสมดุลงดงามของสัดส่วนในการจัดวางองค์ประกอบผังบริเวณอุโบสถโดยรวม ด้วยระบบสมดุลแบบตาราง (Grid System)
3. ได้พบ ระเบียบวิธีในการสร้างความสมดุลงดงามของรูปทรงอาคารอุโบสถให้สัมพันธ์กันทั้ง 3 มิติ ด้วยการกำหนดสัดส่วนความกว้างยาวของแผนผังตัวอาคารให้มีสัดส่วนเป็นจำนวนนับที่ลงตัวแบบง่าย ๆ ของสัดส่วนในการจัดวางองค์ประกอบผังบริเวณอุโบสถโดยรวม ด้วยระบบสมดุลแบบตาราง (Grid System) ให้สัมพันธ์ลงตัวกับระบบโครงสร้างทางวิศวกรรมไปพร้อมกัน

เอกลักษณ์สำคัญ 3 ประการ ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการสร้างสรรค์งานออกแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณี ที่สถาปนิกร่วมสมัยในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจที่จะให้ประโยชน์จากกระบวนการทางการช่างโบราณเหล่านั้นมาสร้างรากฐานอันยั่งยืนให้กับตนเอง.